

at miljøet

Natura 2000-plan 2016-2021

Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov
Natura 2000-område nr. 133,
Habitatområde H117 og H190,
Fuglebeskyttelsesområde F108

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2016-2021
Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov
Natura 2000-område nr. 133
Fuglebeskyttelsesområde F108,
Habitatområde H117, Habitatområde H190

Emneord:

Habitatdirektivet, fuglebeskyttelsesdirektivet,
Miljømålsloven, Natura 2000-plan.

Udgiver:

Miljø- og Fødevareministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljø- og Fødevareministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2016

ISBN nr.

978-87-7091-828-2

Dato:

April 2016

Forsidefoto:

Vådområde ved Lille Gribsø.
Fotograf: Mogens Holmen

Resume:

Natura 2000-plan for Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov (nr. 133). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede naturtyper og arter beskrives. Der er foretaget tilstandsvurdering af levesteder og naturtyper, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne.....	6
1.2 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus	7
2. Områdebeskrivelse.....	8
2.1 Områdets udpegningsgrundlag.....	10
2.2 Tilstanden for områdets udpegede natur	10
2.2.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand.....	11
2.2.2 Sønaturtypers tilstand	12
2.2.3 Artslevesteders tilstand	13
2.2.4 Ynglefugles levesteders tilstand	14
3. Målsætninger	15
3.1 Overordnet målsætning for Natura 2000-området	15
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter	16
3.3 Modstridende naturinteresser.....	17
4. Indsatsprogram.....	18

Miljø- og Fødevareminister
Esben Lunde Larsen

En målrettet indsats for dansk natur

De 252 Natura 2000-områder indeholder nogle af Danmarks største og mest værdifulde naturområder. De ligger fordelt i hele landet fra nord til syd og øst til vest og repræsenterer en stor del af den danske biodiversitet. Hvert område har en plan, og nu offentliggøres Natura 2000-planerne for 2016-21.

Natura 2000-planlægningen blev iværksat af VK-regeringen i 2004 med nationale mål for gennemførelse af EU's naturdirektiver og tilskud til de lodsejere, der vil være med.

I planperioden 2016-21 vil der i halvdelen af Natura 2000-områderne være nye og mere grundlæggende indsatser for at sikre noget af Danmarks bedste natur. I de øvrige områder skal den indsats, der allerede er planlagt færdiggøres og vedligeholdes. Der er med de nye planer i særdeleshed fokus på de frivillige plejegræsordninger og en forbedring af tilskudssatserne hertil.

Fokus for indsatsen i perioden 2016-21 er:

- At færdiggøre og konsolidere indsatsen fra den første generation planer.
- At fortsætte arbejdet med at sikre naturpleje på de arealer, hvor det er nødvendigt for at sikre og forbedre naturtilstanden.
- At der i et mindre antal områder startes en indsats for at forbedre naturen gennem sammenkædning af eksisterende og særlig sårbar natur.
- At sikre en indsats mod invasive arter og målrettet forbedre levesteder for bl.a. truede ynglefugle.

Frivillighed er hjørnesteinen i gennemførelse af planerne for at fastholde den positive lodsejertilgang til sikring af naturen. Lodsejere og kommuner har allerede vist, at de gerne vil være med og har i stort omfang gennemført en målrettet naturindsats.

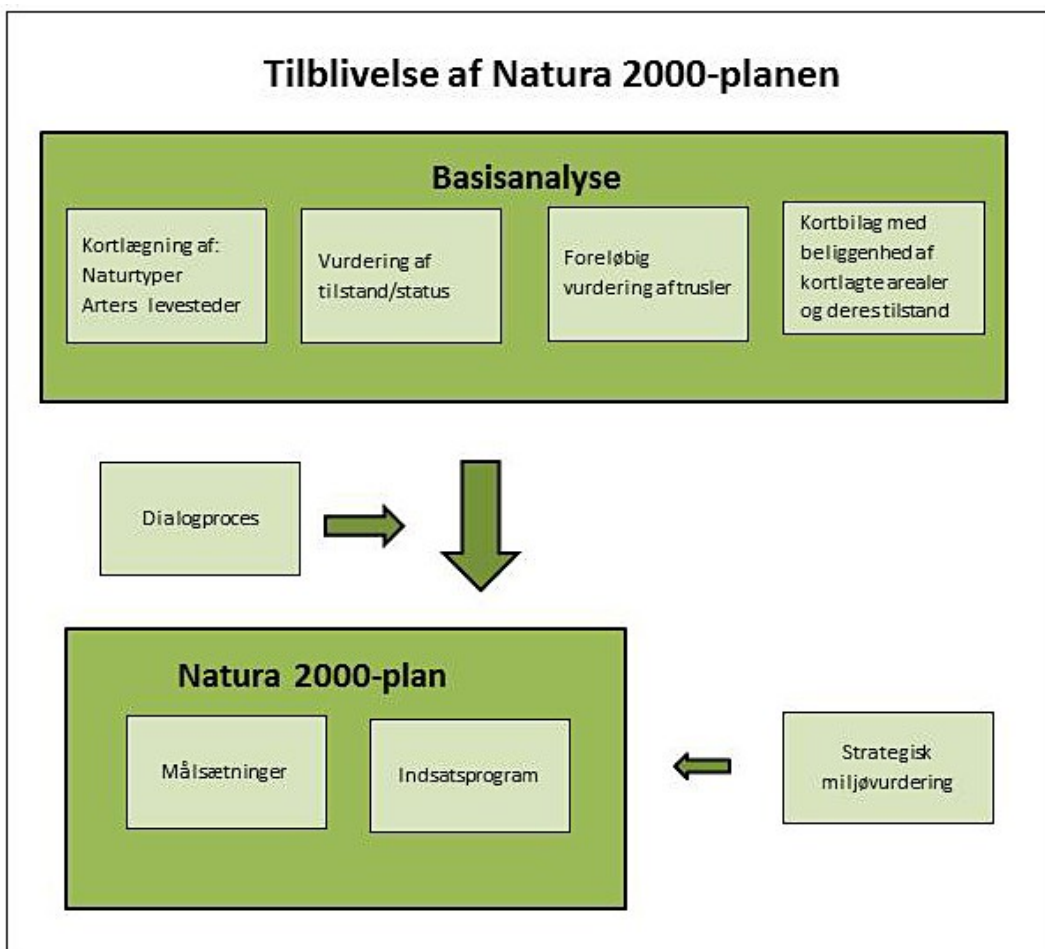
Jeg takker for de mange synspunkter og forslag, som lodsejere, kommuner og foreninger har bidraget med undervejs i den lange planproces. Der er også rejst spørgsmål, som ikke direkte vedrører planlægningen; men som er centrale for den danske gennemførelse af EU-forpligtigelser. Det gælder f.eks. spørgsmål om regulering af husdyrbrug, afgrænsning af Natura 2000-områder og om bestemmelsen af de enkelte naturtyper. Spørgsmål som Miljø- og Fødevareministeriet belyser og håndterer i anden sammenhæng.

Jeg ser frem til, at alle parter fortsat gør en indsats for at sikre vores natur og bidrager til den fortsatte diskussion af mål og midler i naturforvaltningen.

1. Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelsesdirektivet- og habitatdirektivet) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for en række naturtyper og arter, som på europæisk plan er sjældne, truede eller karakteristiske. Det sker ved at imødegå væsentlige negative påvirkninger og ved at opnå og sikre en god eller gunstig naturtilstand bl.a. gennem hensigtsmæssig forvaltning af de udpegede Natura 2000-områder. Med en målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens biologiske mangfoldighed.

Med henblik på at fastsætte de langsigtede mål og prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen efter bestemmelserne i miljømålsloven og skovloven en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de 252 udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen revideres hvert 6. år, dog gælder planlægningen for de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer (skovloven) for 12 år. De langsigtede mål gælder for flere planperioder, mens retningslinjerne for indsats revideres i hver planperiode.

Processen i tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Den foreliggende plan afløser i 2016 den gældende Natura 2000-plan 2010-15 efter miljømålsloven, idet indsatsprogrammet for planperioden 2010-15 forudsættes gennemført indenfor den gældende planperiode (jvf. denne plans indsatsprogram, afsnit 4), mens de dele af planerne, som er udarbejdet efter skovloven gælder fra 2010-21. Denne plan er således 2. generation af Natura 2000-plan for arealer, der ikke er omfattet af skovloven.

På grundlag af erfaringerne med de første Natura 2000-planer reviderede folkettinget i 2013 miljømålsloven med henblik på at sikre en bedre dialog og inddragelse i Natura 2000-planlægningen og i gennemførelsen af planerne. Desuden er der indgået aftale mellem regeringen og Kommunernes Landsforening om, at 2. plangeneration i højere grad skal tage afsæt i mål- og rammestyrelse af kommunernes gennemførelse af planerne. I denne plan kommer det til udtryk i rammerne for planperiodens indsats.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte beskyttelsesområde; men bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper, som forekommer i områderne. Natura 2000-planen har fokus på arealrelaterede indsats og rummer ikke indsatskrav vedrørende vandkvalitet, som sikres gennem vandplanlægningen, ligesom der heller ikke stilles konkrete krav til reduktion af kvælstofdeposition, som ligeledes reguleres ad anden vej, ikke mindst gennem husdyrgodkendelsesloven.

1.1 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Denne plan vedtages i 2016 og erstatter Natura 2000-plan 2010-15, hvorefter kommunerne udarbejder bindende handleplaner med fokus på opgavefordelingen mellem myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatsen. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind. Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, heller ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelle konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

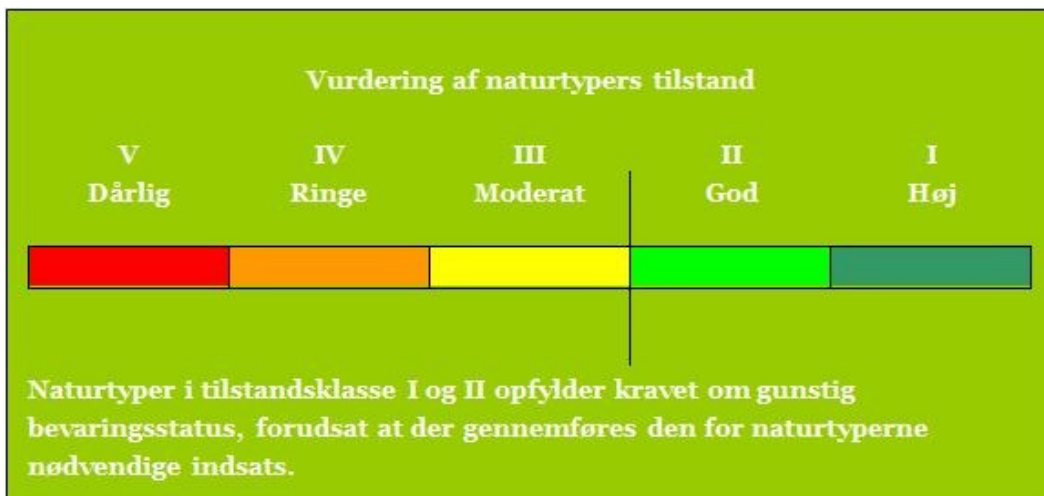
Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlag for handleplan, samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsats i området. Retningslinjer for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer, der er gældende til og med 2021, er indskrevet i Natura 2000-plan 2009-15 for området.

1.2 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundet udpegningen af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag, og der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper og nogle arter udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 815 af 27. juni 2007 med senere revisioner om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift har gunstig bevaringsstatus, mens der for naturtyper eller arters levesteder i tilstandsklasse III-V typisk skal gennemføres en større indledende forvaltningsindsats, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet på sigt.

Tilstandsklasser for naturtyper

De enkelte parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses, hvilke tiltag der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arternes levesteder.

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af to habitatområder og et fuglebeskyttelsesområde. Mål og indsats for udpegningsgrundlaget for hhv. habitatområderne og fuglebeskyttelsesområdet gælder kun for arealer inden for den pågældende udpegningsgrundlag.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af følgende naturtyper og/eller arters levesteder: næringsrig sø (3150), brunvandet sø (3160), vandløb (3260), hængesæk (7140), rigkær (7230), bøg på mor (9110), bøg på muld (9130), skovbevokset tørvemose (91D0), grøn buxbaumia, bæklampret, sumpvindelsnegl og stor vandsalamander samt ynglende sortspætte, hvepsevåge og rødrygget tornskade. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af disse og af en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Naturtypen hængesæk (7140) i Buresø Mose i Gribskov. Fotograf: Mogens Holmen

Natura 2000-området har et areal på 7.904 ha. Natura 2000-området består af Habitatområderne nr. H117 og H190 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F108, og afgrænses som vist i basisanalysen.

På [Naturstyrelsens hjemmeside](#) samt i figuren nedenfor er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Størstedelen af Natura 2000-området er statsejet, i alt 7.039 ha, inkl. Gribskov og Esrum Sø.

Området ligger i morænelandskabet nord for Hillerød. Det er naturmæssigt rigt og varieret, og det indeholder et stort, sammenhængende naturareal med landets fjerdestørste skov og næststørste sø. Selve Gribskov ligger på en gammel israndlinje med randmoræner (grusaflejringer) fra den seneste

istid, og er derfor ret kuperet og afvekslende. Morænevoldene strækker sig som bakkedrag fra nord til syd, og i fordybningerne mellem dem ligger en del søer og mange små og større åbne arealer af især moser. Terrænet og den magre, sandede jordbund i de høje, centrale dele er grundlag for specielle, sure og næringsfattige naturforhold. I Natura 2000-områdets kanter indgår åbent landskab med åer og ofte mere næringsrige moser og søer.

Området rummer skovtyper på både næringsrig, næringsfattig, våd og tør bund. I de centrale dele af Gribskov vokser der primært rødgran og findes skovbevokset tørvemose i lavningerne, mens de lavest beliggende skovområder mod Esrum Sø og mod sydvest har et større indslag af især bøgeskov, men også egeskov og elle- og askeskov. I de sidste 20 år er arealet med granskov reduceret til fordel for hjemmehørende løvtræarter, og der er genskabt flere moser, søer og enge. Skoven drives i dag efter naturnære principper, hvor naturlig selvforyngelse er en primær faktor. En stor del af naturskvsarealerne får lov at ligge urørt hen, mens andre dele drives med gamle driftsformer.

I skoven yngler bl.a. sortspætte og hvepsevåge og fåtalligt også rød glente og fiskeørn. I skovlysninger og andre mere åbne naturområder desuden rødrygget tornskade. Skoven rummer også en del voksesteder for det sjældne mos grøn buxbaumia; især på blottet morbund på f.eks. skrænter langs skovveje, men stedvist også på dødt ved.

Området indeholder en del mere eller mindre næringsfattige og sure moser med bl.a. hængesæk. På sur bund i området findes enkelte overdrev, og i kalkholdige områder desuden rigkær, væld og levesteder for sumpvindelsnegl, skæv vindelsnegl og plettet rørvagtel.

Natura 2000-områdets vandløb og søer fordeler sig på to forskellige vandssystemer, nemlig Pøleås mod vest og Esrum Ås mod øst. I nogle af de østlige vandløb lever fisken bæklampret, og ynglende isfugl ses ved vandløb nogle få steder.

En del søer og vandhuller i Gribskov er af den brunvandede type, mens bl.a. den ca. 1730 ha store Esrum Sø er kalkholdig og relativt næringsrig.

Stor vandsalamander yngler i vandhuller i Strødam-reservatet og flere andre steder.

Både Esrum Sø og Gribskov har stor rekreativ betydning.

I området findes en del større og mindre fredede arealer, der tilsammen omfatter ca. 344 ha. Indenfor Natura 2000-området udgøres de væsentligste fredninger af det privatejede forskningsreservat ved Strødam, arealer mellem Gribskov og Bendstrup, samt arealer ved Møllekrog ved syd-enden af Esrum Sø. Flere af de øvrige fredninger er enten forholdsvis små eller strækker sig kun lidt ind i området. Arealer i og ved Møllekrog er gennem bl.a. privat aftale udlagt som fuglereservat.

Natura 2000-området udgør desuden en central del af den foreslåede nationalpark Kongernes Nordsjælland.

Natura 2000-området ligger i Fredensborg, Gribskov, Helsingør og Hillerød Kommuner og indenfor vandplanområdet vandområdedistrikt Sjælland (hovedvandopland Øresund og hovedvandopland Roskilde Fjord og Isefjord).

De væsentligste naturforvaltningsmæssige opgaver i området knytter sig til fortsat sikring af drift på de sammenhængende, lysåbne naturarealer, til pleje i øvrigt af de lysåbne naturtyper således, at de ikke gror til, samt til at sikre sammenhæng mellem forekomster af naturtypen rigkær (7230) med henblik på at gøre arealet mere robust.

En mere detaljeret områdebeskrivelse findes i basisanalysen.

2.1 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 117		
Naturtyper:	Søbred med smårter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Urtebræmme (6430)	Højmose* (7110)
	Hængesæk (7140)	Kildevæld* (7220)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Stilkege-krat (9190)	Skovbevokset tørvemose* (91D0)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
	Arter:	Skæv vindelsnegl (1014)
	Stor kærguldsmed (1042)	Bæklampret (1096)
	Stor vandsalamander (1166)	Grøn buxbaumia (1386)

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 190		
Naturtyper:	Kransnålalge-sø (3140)	Næringsrig sø (3150)
	Brunvandet sø (3160)	Vandløb (3260)
	Surt overdrev* (6230)	Urtebræmme (6430)
	Kildevæld* (7220)	Rigkær (7230)
	Bøg på mor (9110)	Bøg på muld (9130)
	Ege-blandskov (9160)	Elle- og askeskov* (91E0)
	Arter:	Sumpvindelsnegl (1016)
	Flodlampret (1099)	Stor vandsalamander (1166)

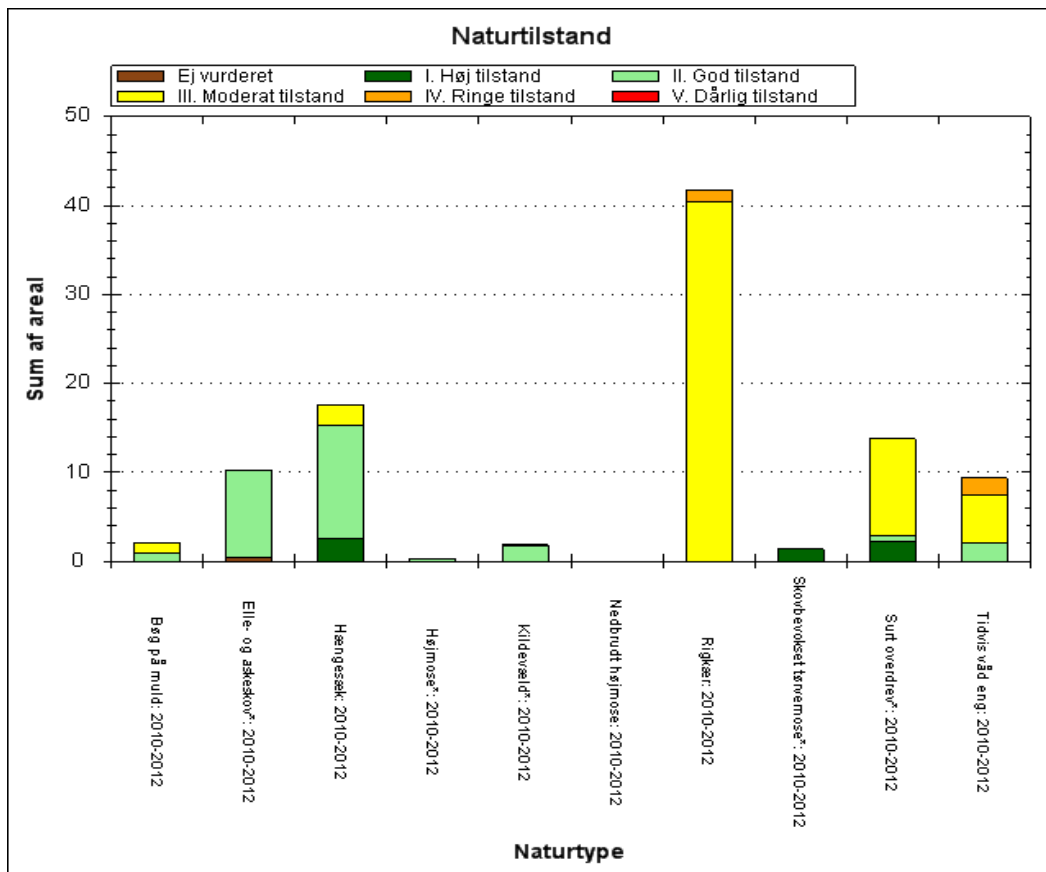
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 108		
Fugle:	hvepsevåge (Y)	rød glente (Y)
	fiskeørn (Y)	pletlet rørvagtel (Y)
	isfugl (Y)	sortspætte (Y)
	rødrygget tornskade (Y)	

Naturtyper, fugle og andre arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype. Ved fuglearter: "T" = trækfugl, "Y" = ynglefugl. Udpegningsgrundlag for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

2.2 Tilstanden for områdets udpegede natur

Neden for er vist den vurderede tilstand for de af områdets naturtyper og levesteder for arter, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem. Se basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

2.2.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2010-12.

Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i MiljøGIS. Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret december 2014. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2016-21, der er sendt i høring 19. december 2014 til 10. april 2015. Det er muligt at downloade alle data, der vises i MiljøGISen, således at man kan arbejde med dem i egne IT-systemer.

Det meste af det samlede areal af såvel surt overdrev (6230) som tidvis våd eng (6410) er i moderat eller ringe naturtilstand. Kun på relativt små andele af arealet er disse naturtyper i god eller høj naturtilstand. Artsindeks er moderat, ringe eller dårlig på hovedparten af disse naturtypers arealer, mens strukturindeks, der bl.a. afspejler driften af arealerne, generelt er højt eller godt på arealerne af surt overdrev og på lidt over halvdelen af tidvis våd eng.

En væsentlig andel af arealet af surt overdrev er dog påvirket af spredt tilgroning med middelhøje urter, og de fleste steder også med træer og buske. Mindre dele af arealet af er dog ret kraftigt tilgroet med buske og træer. Størstedelen af det samlede areal af naturtypen tidvis våd eng er påvirket af ret kraftig tilgroning med middelhøje urter og på mindre dele også kraftigt med høje urter. En ret stor andel af arealet af tidvis våd eng er desuden påvirket af afvanding fra grøftning eller dræning i mere betydelig grad.

Det lille areal af højmose (7110) er i god naturtilstand med godt strukturindeks og højt artsindeks.

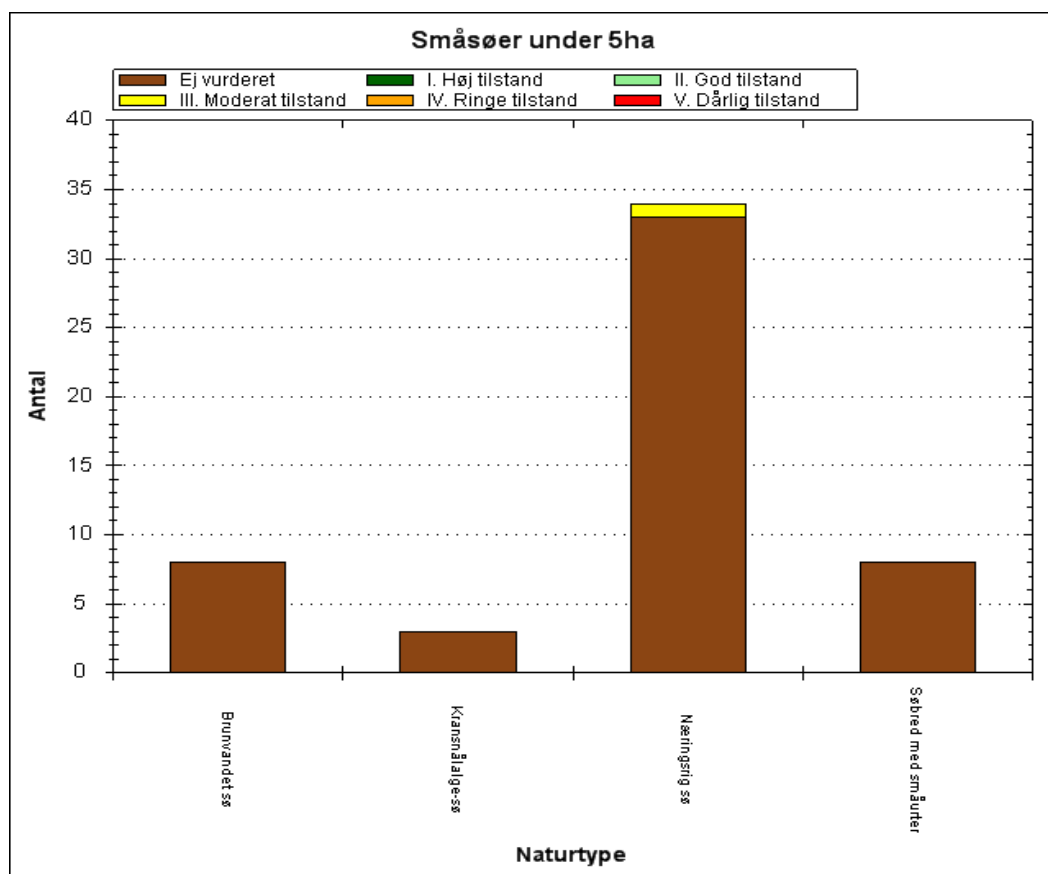
Hovedparten af arealet af hængesæk (7140) i god eller høj naturtilstand. Strukturindeks er godt eller højt på langt det meste af hængesækarealet, mens artsindeks kun er det på godt halvdelen. Størstedelen af det samlede areal af naturtypen er dog noget påvirket af kraftig tilgroning med middelhøje urter og spredt tilgroning med træer og buske. Mindre dele af arealet er ret kraftigt tilgroet med buske og træer.

Langt det meste af arealet af kildevæld (7220) er i god naturtilstand og kun en lille del er i ringe naturtilstand. Hovedparten af det kortlagte areal af kildevæld er dog påvirket af kraftig tilgroning med høje urter og ret store af en vis tilgroning med træer og buske.

Områdets betydelige samlede areal af rigkær (7230) er overalt i moderat eller eventuelt ringe naturtilstand. Artsindeks er overvejende moderat, selvom strukturindeks er godt på langt det meste af rigkærsarealet i området. Størstedelen af det samlede areal af naturtypen er dog påvirket af kraftig tilgroning med middelhøje urter og på mindre dele også med høje urter. Ret store dele af naturtypen har en vis tilgroning med træer og buske, der på mindre dele er ret kraftig. I en relativt stor andel af områdets rigkær er der forekomst af invasive arter, der kun findes spredt på arealerne. Små andele af arealet af rigkær er påvirket af afvanding fra grøftning eller dræning i mere betydelig grad.

De fleste kortlagte arealer af skovnaturtyperne er i enten høj eller god skovtilstand. Undtaget er dog ca. halvdelen af arealet af bøg på muld (9130), der er i moderat skovtilstand.

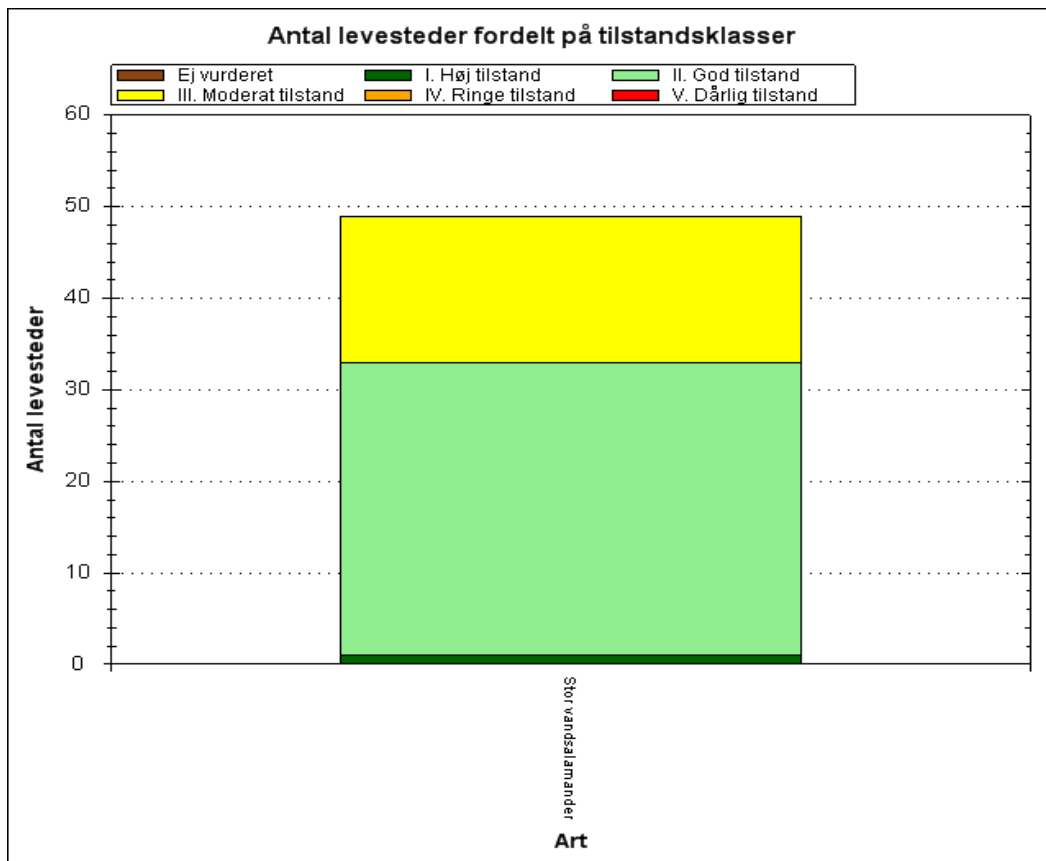
2.2.2 Sønaturtypers tilstand

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

Der er i området kortlagt i alt 53 små søer under 5 ha. Naturtilstanden er vurderet for en enkelt af små søerne, der er af typen næringsrig sø og har moderat naturtilstand. Tilstanden her hænger sammen med, at søen har et moderat strukturindeks selvom artsindeks er godt. Tilstanden af de øvrige 52 små søer er ikke vurderet. Det skyldes, at det er små søer, hvor naturtypen er registreret i forbindelse med levestedskortlægning for vandhulsarter. Der er derfor ikke indsamlet de samme strukturparametre om tilstanden af stedernes sø-naturtype som ved den egentlige naturtype-kortlægning af små søer.

2.2.3 Artslevesteders tilstand

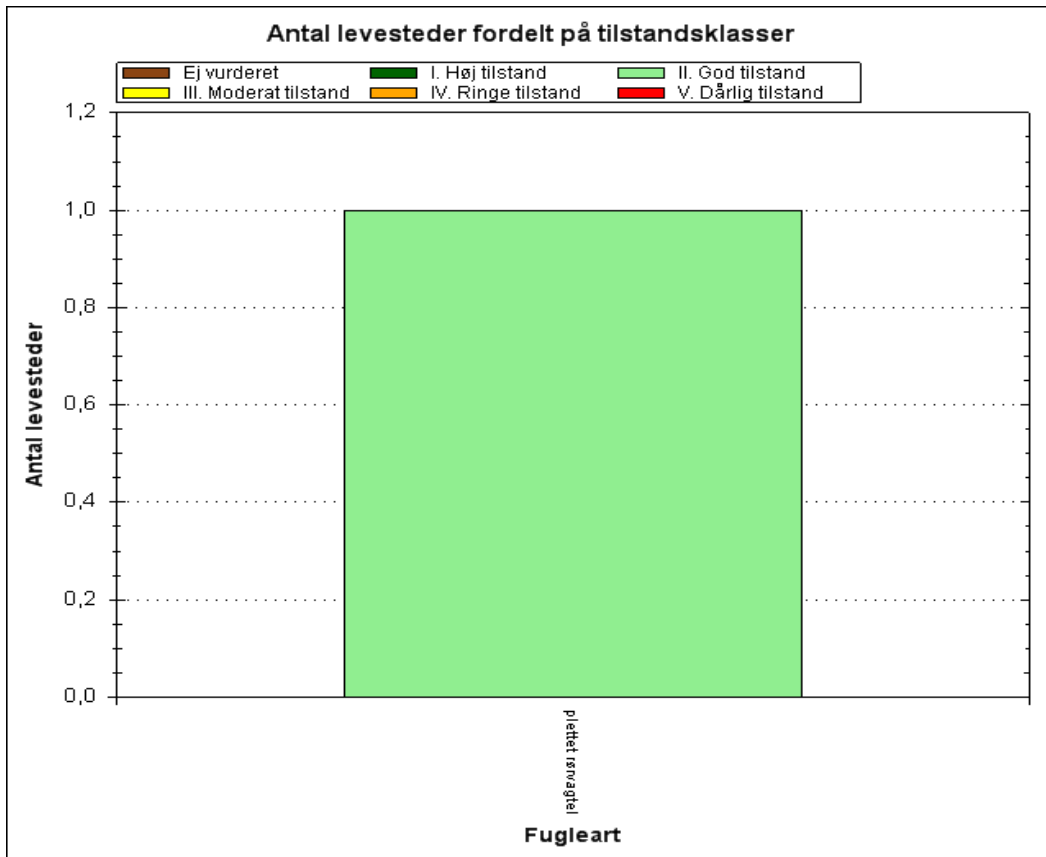

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

Som det ses af figuren, har 33 af de 49 kortlagte, mulige levesteder for stor vandsalamander en god eller høj tilstand som levesteder for arten, mens 16 har en moderat tilstand. Fordelingen af tilstanden svarer stort set til fordelingen af levestedernes strukturindeks. Vurderet ud fra de plantearter, der blev registreret ved kortlægningen, er det en noget mindre andel af stederne, der har et godt eller højt artsindeks som levesteder for stor vandsalamander. Artsindeks er godt eller højt på lidt over halvdelen af de steder, hvor stor vandsalamander faktisk blev fundet under kortlægningen.

De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Naturstyrelsens [MiljøGis](#).

2.2.4 Ynglefugles levesteders tilstand

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Inden for fuglebeskyttelsesområdet er der kortlagt 1 muligt levested for plettet rørvagtel. Det ligger i et større, græsset eng- og moseområde, hvor der udbredt står lavt vand i bunden og findes en plantevækst domineret af starrer.

Kortlægningen af denne ynglefugles levesteder er foretaget i 2013-14, og den beregnede tilstand af disse fremgår af ovenstående diagram. De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Naturstyrelsens [MiljøGis](#).

Som det ses af figuren, har det kortlagte levested en god tilstand for ynglende plettet rørvagtel.

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet som for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Truede naturtyper/arter
- Særligt danske ansvarsnaturtyper/arter.

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af den bedste faglige viden.

Målsætningerne rækker udover den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og afspejler desuden en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades, herunder især at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Baggrund for den overordnede målsætning:

I Natura 2000-området er der særligt fokus på skovnaturtyperne bøg på mor (9110), bøg på muld (9130) og egeblandskov (9160), hvis store arealer i området udgør en betydelig del af typernes samlede areal indenfor det nationale biogeografiske område. Således udgør bøg på mor over 10% og bøg på muld og ege-blandskov hver over 5% af det samlede kortlagte areal af disse skovnaturtyper indenfor det nationale del af den kontinentale biogeografiske område. Desuden er der særligt fokus på Esrum sø på grund af dens størrelse og betydning for plante- og dyrelivet i området; søen er ifølge vandplanlægningen identificeret som typen næringsrig sø (3150).

Dertil kommer, at forekomster af kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410), højmose (7110), rigkær (7230), grøn buxbaumia, stor kærguldsmed og plettet rørvagtel vil være meget vigtige at bevare, fordi disse naturtyper og arter er truede, dvs. at deres biogeografiske status i Danmark er i fare for at blive alvorligt forringet.

Forekomsten af grøn buxbaumia i området har også en særlig betydning, fordi arten kun er på udpegningsgrundlaget for nogle få danske Natura 2000-områder. Endelig udgør områdets bestand af sortspætte en betydelig del af den danske bestand. For sortspætte har det bl.a. betydning, at der på levesteder indgår ældre bevoksninger af nåletræ med større stykker dødt ved, og sådanne steder har også en vis betydning for grøn buxbaumia.

Det overordnede mål for området er:

- Områdets naturtyper indgår i vidt omfang i et stort sammenhængende naturområde præget af især store arealer af sø- og skovnaturtyper. Arealerne af bøg på muld, bøg på mor og egeblandskov er af nationalt betydelig størrelse.
- Arealet af de enkelte naturtyper og de enkelte arters levesteder sikres som minimum opretholdt, idet skovbevokset tørvemose dog kan reduceres, hvis det bidrager til at genoprette hængesæk eller højmose.
- Områdets sø- og vandløbsnaturtyper sikres en gunstig bevaringstilstand. Sønaturtypernes tilstand medvirker desuden til at sikre egnede ynglesteder for den truede stor kærguldsmed.
- Alle terrestriske naturtyper sikres god-høj naturtilstand i det omfang, de naturgivne forhold gør det muligt. Det prioriteres desuden, at kildevæld er lysåbne, med mindre en beskyttet tilstand skyldes en ældre bevoksning af træer.
- Der sikres tilstrækkeligt store og velegnede levesteder for arterne. For sortspætte og grøn buxbaumia sikres det særligt, at der bevares eller om nødvendigt genoprettes egnede levesteder, som kontinuerligt sikrer forekomsternes robusthed mod forandringer.
- Områdets økologiske integritet vil være sikret i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne samt et fortsat væsentligt indhold af ældre løv- såvel som nåleskov med større stykker liggende dødt ved.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Naturtyper og arter skal på sigt opnå en gunstig bevaringsstatus.

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres natur/skovtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

- Det kortlagte levested for plettet rørvagtel inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for fiskeørn, hvepsevåge, isfugl, rød glente, rødrygget tornskade og sortspætte som ynglefugle sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Ved prioritering af modstridende interesser skal der blandt andet lægges særlig vægt på de arter og naturtyper i udpegningsgrundlaget, der er særligt prioriterede ifølge habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne. Det drejer sig i dette Natura 2000-område om surt overdrev (6230), højmose (7110), kildevæld (7220), skovbevokset tørvemose (91D0), elle- og askeskov (91E0), hvepsevåge, plettet rørvagtel, sortspætte og rødrygget tornskade.

I området ses stedvist en opvækst af træer og buske i de lysåbne naturtyper. I nogle tilfælde vil disse kunne udvikle sig til skovnaturtyper, men det prioriteres højere at sikre områdets areal og tilstand af de lysåbne naturtyper.

Det prioriteres, at kildevæld (7220) er lysåbne, med mindre en beskyttet tilstand skyldes en ældre bevoksning af træer.

Skovbevoksede tørvemoser (91D0), der er et resultat af en kolonisering af en tidligere ubevokset mosetype som følge af menneskelig påvirkning, kan nedprioriteres til fordel for hængesæk (7140), hvor det ikke modvirker opfyldelse af andre af planens målsætninger. Så vidt muligt bevares gamle bevoksninger af 91D0, og ved indsatsen forudsættes enkeltræer beboet af flagermus bevaret.

Langs kanten af brunvandede søer (3160) findes der nogle steder hængesæk (7140). En fortsat vækst af hængesæk henover søen, vil langsomt kunne lukke søen helt til. Målsætningerne for disse to ikkeprioriterede naturtyper betyder derfor, at det i forbindelse med indsatsen kan blive nødvendigt på konkrete forekomster af naturtyperne at prioritere, hvorvidt en fremvækst af hængesæk (7140) skal reduceres til fordel for brunvandet sø (3160), eller, om der i stedet skal skabes et kompenserende areal af brunvandet sø (3160) andetsteds i området.

I de eksisterende rigkær (7230), kildevæld (7220) og tidvis våde enge (6410) prioriteres en drift og pleje, der sikrer betingelser for lysåbne, lavt-voksende plantesamfund. Dette er ikke helt optimalt for de levesteder for sumpvindelsnegl, der stedvist overlapper dermed. De naturgivne forhold betyder imidlertid, at der indenfor de enkelte levesteder for sumpvindelsnegl må forventes at blive opretholdt mindst 10% af arealet med relativt højt voksende starsump og lignende, således, at der samlet set ikke sker nogen nedprioritering af arten.

Tilsvarende vil det i forbindelse med rydning af de lysåbne naturtyper af overdrev (6210 og 6230) og tidvis våd eng (6410) være muligt at bevare enkelte gamle værdifulde krat og træer, hvilket f.eks. kan opretholde ynglemuligheder for rødrygget tornskade.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever de EU-retlige forpligtelser, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i 2. planperiode sigter på, at den planlagte og igangsatte indsats i 1. planperiode fastholdes og afsluttes, og der tages hånd om særligt truede naturtyper og arter, samt at der påbegyndes en strategisk indsats for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer.

Indsatsen fra de gældende planer 2010-15 videreføres. Hvis den forudsatte indsats for planperioden 2010-15 ikke er gennemført, når de kommunale handleplaner for 2. planperiode træder i kraft, forudsættes det, at den allerede igangsatte indsats færdiggøres i 2. planperiode, med mindre den udestående indsats vil være i strid med nærværende plan.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer.

Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

Områdets fredskovpligtige skovnaturtyper er omfattet af retningslinjer i Natura 2000-planen 2010-15 og videreføres i denne plan.

Generelle retningslinjer

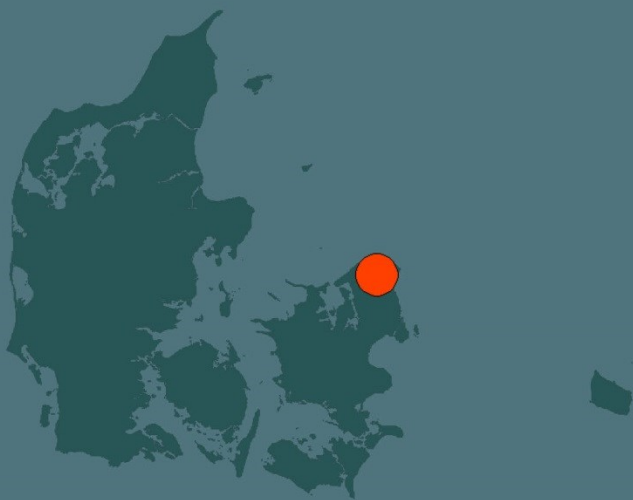
1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
4. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
5. Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.

6. For skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtelsen.
7. Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Område specifikke retningslinjer

1. Der sikres sammenhæng mellem forekomster af naturtypen rigkær (7230) med henblik på at gøre arealet mere robust ved at bidrage til etablering af større driftsenheder.
2. Kommunen og offentlige lodsejere skal være særligt opmærksomme på kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410), højmoser (7110), rigkær (7230), grøn buxbaumia, stor kærguldsmed og plettet rørvagtel, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale nærmere på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK 2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00
www.nst.dk